

KKE/TSM – Teorie přeplňovaných spalovacích motorů

Roman Gášpár

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

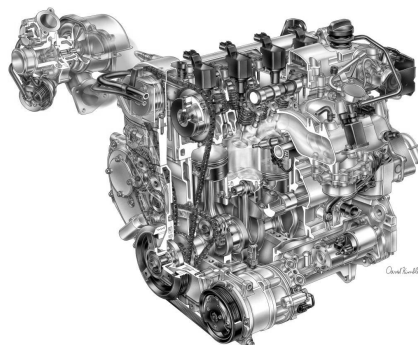
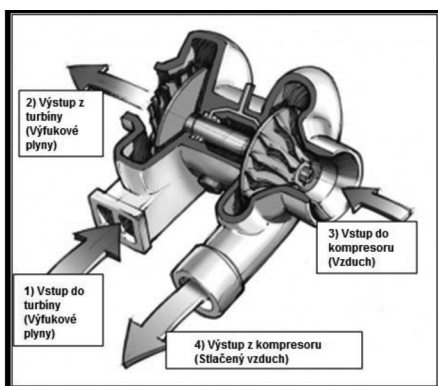
OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podpořeno v rámci projektu CZ.1.07/2.2.00/15.0383
Inovace studijního oboru Dopravní a manipulační technika
s ohledem na potřeby trhu práce

Proudové přeplňování dmychadlem (Turbodmychadlo/Turbokompresory)

- V současnosti (2013) nejčastější způsob přeplňování
  - Nižší celková spotřeba paliva
  - Jednodušší konstrukce a menší rozměry

Turbodmychadlo – princip činnosti [9] [8]

PŘEPLŇOVÁNÍ SPALOVACÍCH MOTORŮ

Turbíny

Proudové přeplňování dmychadlem (Turbodmychadlo/Turbokompresory)

Princip činnosti

- Výfukové plyny opouštějí spalovací prostor a vstupují do turbínové sekce (1), kde roztáčejí lopatky a kolo turbíny a následně opouštějí prostor turbíny (2) a pokračují výfukovým traktem motoru
- Turbínová sekce je pevně spojená s kompresorovou sekcí pomocí hřídele.
- Turbínová sekce roztáčí kompresorovou sekci a tedy lopatky a kolo kompresoru
- Následkem dynamických účinků dochází k nasání atmosférického vzduchu kompresorem (3). Kompresor vzduch následně stlačí a dopravuje směrem k válcům (4) do spalovacího prostoru, kde se tímto způsobem vytváří přebytek vzduchu.

Proudové přepřňování dmychadlem (Turbodmychadlo/Turbokompresory)

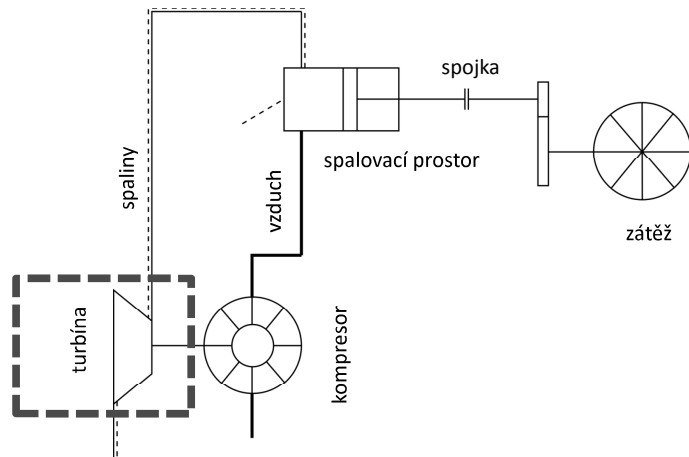
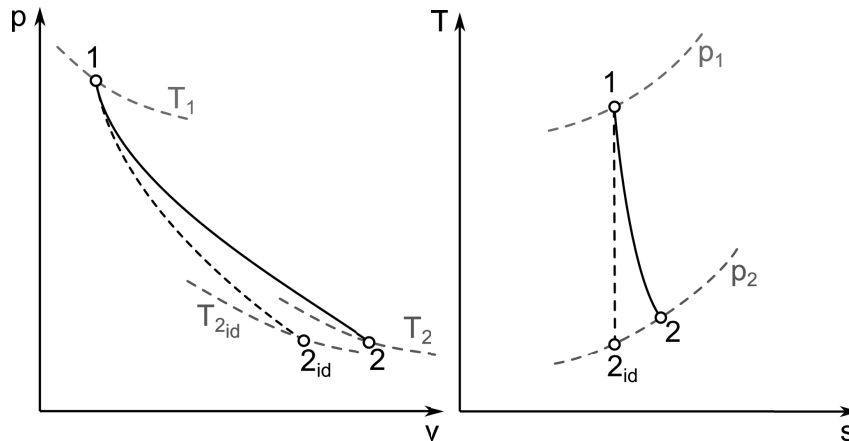

Schéma motoru přepřňovaného turbokompresorem (bez mezichladiče)

Turbína

- Turbína je zařízení, které zabezpečuje přeměnu tepelné a tlakové energie na mechanickou práci
- K proměně dochází urychlováním proudícího plynu v konfučních mezilopátkových kanálech a jeho silovým účinkem na lopatky plynové turbíny

Turbína - Termodynamika

Průběh expanze na turbíně v p-v a T-s diagramu

Termodynamika - stupeň reakce

- Stupeň reakce je poměr rozdílu entalpií na rotoru turbíny a rozdílu entalpií na elementárním stupni turbíny

$$\rho = \frac{\Delta h_r}{\Delta h_{st}}$$

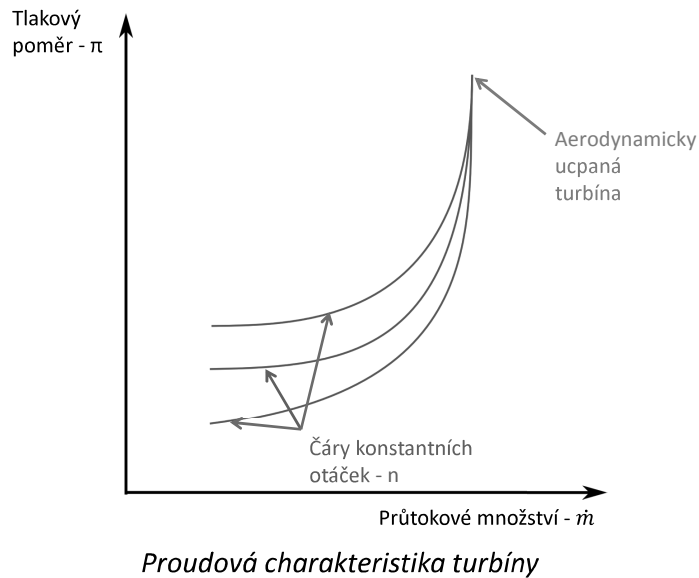
$$0 \leq \rho \leq 1$$

$\rho=1$ proměna tlakové a tepelné energie na kinetickou energii plynu a mechanickou práci se provádí jenom na rotoru turbíny (radiální turbíny bez regulace)

$\rho=0$ celý entalpický spád zpracovaný na statoru (nemá praktické využití). Turbíny s malým stupněm reakce se využívají u turbín s omezeným počtem stupňů

$\rho=0,5$ polovina entalpického spádu se zpracovává na statoru a polovina na rotoru turbíny (turbíny leteckých motorů, pohon generátorů)

Termodynamika - stupeň reakce

Turbína - Axiální

- **Rotorová část**
  - Rotorové lopatky
  - Disk rotoru
  - Náboj rotoru
  - Zajištění rotorových lopatek
- **Statorová část**
  - Statorová skříň
  - Statorové lopatky
  - Těsnění rotorových lopatek

Turbína - konstrukce

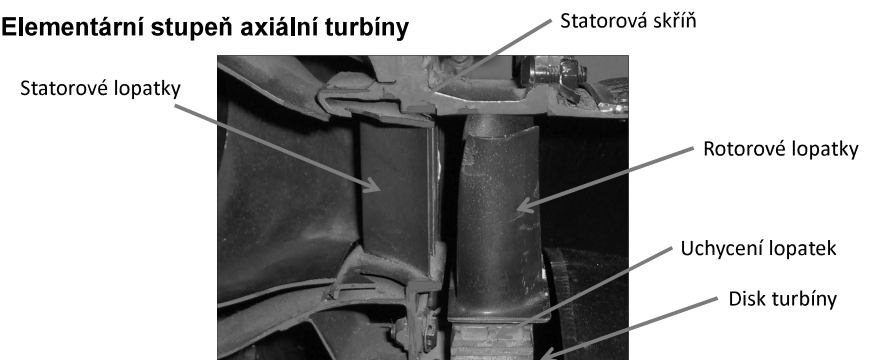
Rozdělení plynových turbín

- **Dle směru proudění**
  - Radiální
    - Dostředivé
    - Odstředivé
  - Axiální
- **Dle způsobu ofukování**
  - S částečným ofukováním
  - S úplným ofukováním
- **Dle způsobu zpracování tlakového spádu**
  - Rovnotlaké (akční)
  - Přetlakové (reakční)

Axiální turbína

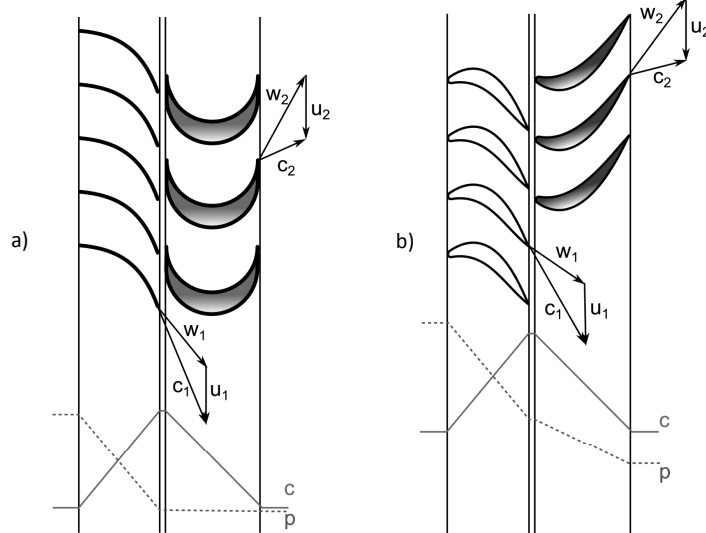
- Využívá se pro přepřehování vysokovýkonných motorů
- Elementární stupeň je tvořen řadou statorových a rotorových lopatek
- Umožňuje vícestupňovou konstrukci

Elementární stupeň axiální turbíny

Elementární stupeň axiální turbíny

Axiální turbína – elementární stupeň

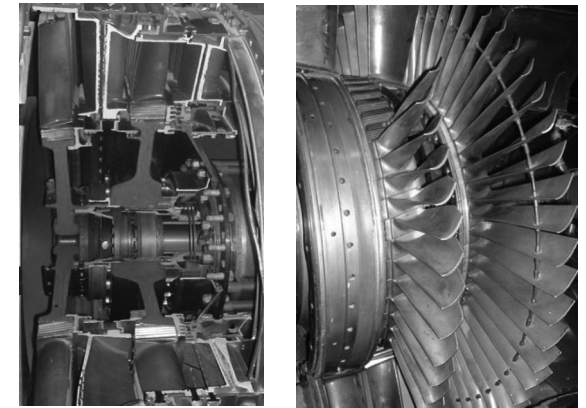
Proudění a průběh parametrů stupněm axiální turbíny

a) Akční stupeň

b) Reakční stupeň

Axiální turbína - vícestupňová

- Vyšší účinnosti
- Nižší rychlosti plynů skrz turbínu
- Ztráty z předchozího stupně se vyžívají v dalším stupni
- Lepší spolupráce s kompresorem (zabránění pumpáže)
- Veliké rozměry

Vícestupňové uspořádání axiální turbíny

Turbína – Radiální turbína

- Používá se při přeplňování automobilů
- Dobrý expanzní tlakový spád, malé rozměry, vysoké otáčky, dobrá regulovatelnost

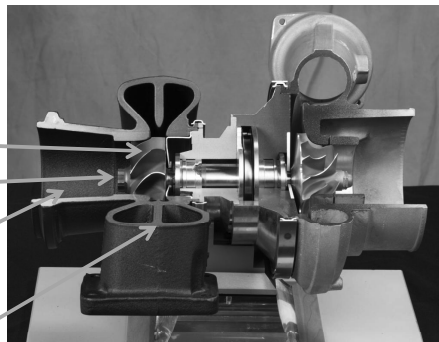
Konstrukce:

• Rotorová část

- Disk rotoru s lopatkami rotoru
- Náboj rotoru

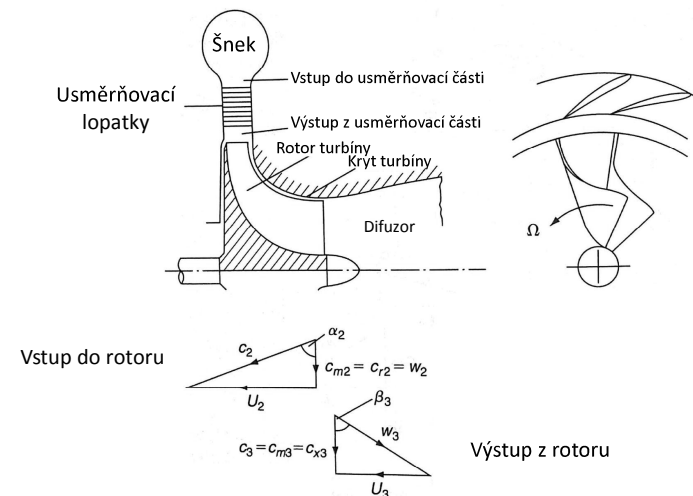
• Statorová část

- Difúzní část
- Statorová skříň / Šnek
- Usměrnovací statorové lopatky (i s variabilní geometrií)

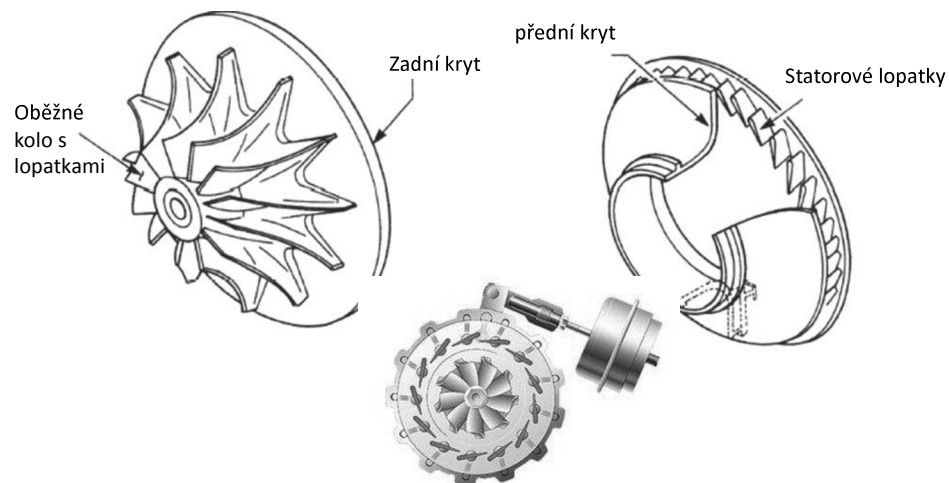
Radiální turbína s radiálním kompresorem

Radiální turbína - konstrukce

Konstrukce disku radiální turbíny a rychlostní trojúhelníky [7]

Radiální turbína - konstrukce

Konstrukce disku radiální turbíny s měnitelným úhlem statorových lopatek[10][8]

Zdroje

[8]http://www.dsautosolutions.ie/npics/infos/turbocharger_diagram.jpg

[9]http://media.gm.com/content/Pages/news/us/en/2010/Nov/1109_gm_buick_jcr_content/rightpar/sectioncontainer/par/download/file.res/2011-Powertrain-4-Cylinder-Ecotec-2.0L-I4-VVT-DI-Turbo-LHU-012.jpg

[10] Ott, A.: Základy teorie a konstrukce LLM I,II,III, VAAZ, Brno, 1977

[11]http://www.autozine.org/technical_school/engine/tech_engine_3.htm#VTG

Zdroje

[1] J. Macek; B. Suk : Spalovací motory I. - Praha 1996

[2] L. Bartoníček: Přepřínování pístových spalovacích motorů – Liberec 2004

[3] K. Hoffman: Regulované přepřínování vozidlových motorů. Brno, 2000.

[4] J. Macek; V. Kliment: Spalovací turbíny, turbodmychadla a ventilátory (Přepřínování spalovacích motorů) – Praha 2003

[5] Hiereth H., Prenninger P.: Charging the Internal Combustion Engine, Springer, Wien 2007

[6] Bell C : Maximum Boost, Bentley Publishers, Cambridge – 1997

[7] Baines C.N.: Fundamentals of Turbocharging, NREC, Vermont 2005

DIZKUSE...

...OTÁZKY?

Poděkování

**Tento projekt je spolufinancován
Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky**

**Projekt CZ.1.07/2.2.00/15.0383
Inovace studijního oboru Dopravní a manipulační technika
s ohledem na potřeby trhu práce**